

A BÜKKI HUTÁK

ÉS EGYÉB ERDEI IPAROSODÁS
A VASKULTÚRA TERJEDÉSÉVEL PÁRHUZAMOSAN

Az üveg készítésének a titkát több mint 3000 éve ismerte meg az emberiség. Őseink az üveget nem a Kárpát-medencében ismerték meg, hanem még a 6-7. században, iráni-alánok közvetítésével. A hazai üvegyártás kezdeteit a 13-14. századra tehetjük, bár írásos említését csak a 15. század végéről ismerjük. (Legkorábbi ismert említése: 1329. Esztergom, illetve a hazai ekkor már igen fejlett nemesfémtermelés üvegigényének /választóvíztartóknak/ a használata kapcsán.)

A bükki térség földrajzi, geológiai és egyéb természeti meghatározottsága az őskortól napjainkig lehetőséget kínált az adott kor technikai fejlettségének élvonalába tartozó itteni kreatív emberi munkára és életre, köztük az üvegyártásra is. A 18. században kezdődtek azok az ipari tevékenységek, amelyek nagyarányú fakitermelést tettek szükségessé. A diósgyőri uradalom területén ekkor indult meg a vas- és üvegyártás, de a környéken puskaporkészítő-malom, fűrészmalom és több papírmalom is üzemelt. Létrejötték az ásványi nyersanyagokat kitermelő és hasznosító kőedény- és keménycserépgyártó, fedőpala előállító (közszindely) üzemek, a cementgyárak, az érc-, szén- és kőbányák.

Mindezek a szakmák újabb igényükkel bővítették, differenciálták a fakitermelő- és feldolgozó munkát is, egyúttal pedig több munkaerőt, magasabb szakértelmet tettek szükségessé. Ekkor vált indokolttá a szlovák népesség betelepítése a Bükk belső vidékére.

Ezek a szakmák és az azokat művelő emberek nemcsak egymás közelségében lévő településeken éltek, hanem legtöbbször szorosan kapcsolódtak gazdaságilag is egymáshoz, kölcsönösen kiegészítették, segítették (de esetenként nehezítették is) egymás tevékenységét.

Az üvegyártás, - mint településfejlesztő tényező megindulása után a kis ipari telephelyek körül falvak alakultak ki. A 18. század második évtizedétől a kialakult **bükki hutatelepülések** mindmáig életképesnek bizonyultak, és lakosságuk száma megsokszorozódott. (Ebben az időben mintegy 60 üveghuta üzem működött Magyarországon, a Bükk nyugati részében voltak más telepek is.)

A három huta-község az üvegyártás feltételeinek időbeni módosulásával, egymástól is nagymértékben **függetlenül fejlődött**. Először, 1712-1717 között **Óhután** (a mai **Bükkszentlászlón**), majd 1755-ben **Újhután** (mai nevén **Bükkszentkereszt**), ezt követően 1790-ben **Répáshután**, és végül 1834-ben **Gyertyánvölgyben** létesítettek üveghutákat. Regényes története volt valamennyi üzemnek és nem kevésbé egykori tulajdonosaiknak, bérlőiknek, a mai lakosság őseinek. Ezeket a fordulatossorsokat igyekszik megörökíteni immár hosszú évek óta végzett helytörténeti gyűjtőmunka támogatásával, és a rendelkezésre álló értékes örökség **múzeumi, valamint monográfiai bemutatásával** Bükkszentkereszt Község Önkormányzata. A három község vezetői a múlt tiszteletére, őseik emlékének ápolására emlékhelyeket építettek, és rövidesen egy működő ősi üveghutát is üzembe kívánják állítani.

A Bükk-hegység kis erdei üveghutáinak termékei bár többféle termék előállításával is kísérleteztek az általános európai formakincstől független, önálló formavilágot képviselő parasztüvegek voltak. Az előállítási és díszítő technikai eljárások tekintetében egyaránt nagyon hasonlítottak a korabeli magyarországi, így a regéci, parádi üveghuták termékeihez.

Az utolsó üveghuta bezárását követően **fakitermelésből** és mellette **szén- és mészégetésből**, az erdei gyümölcsök és gyógynövények értékesítéséből éltek leginkább az itteni családok. A legnagyobb hasznosítója e termékeknek a közelben lévő vaskohászat volt, amely több mint kétszáz évig igénybe vette ezt a szolgáltatást. A kohászat visszafelújítása bár teljesen nem szüntette meg a faszén- és égetett mész iránti igényt lényegesen lecsökkentette azt, és újabb váltásra kényszeríti az itt élőket a megélhetésük biztosítása érdekében.

A bükki kisfalvak népének szerencsére erre az esetre is volt és van túlélési stratégiája.

A 19. század második felétől egyre inkább **megváltozott a Bükk-hegység foglalkoztatási struktúrája**. Az itteni korábbi ipari üzemek nagy része megszűnt, vagy kedvezőbb vidékre települt át, a 20. század elejétől pedig a környék mindinkább igyekszik átvenni a trianoni döntéssel elvesztett híres **magaslati üdülőhelyek** (erdélyi havasok, Magas-Tátra) funkcióit.

A térség idegenforgalmi centruma a legjobb, legkedvezőbb helyen lévő település, Bükkszentkereszt lett, de kedvező hatásait a szomszédos Répáshuta és Bükkszentlászló is érzékeli. Ezért mindinkább a turizmus fogadására rendezkednek be a vidéken.

Bükkszentkereszt Magyarország legmagasabban fekvő települése, kiváló természeti adottságokkal. A természeti szépségeken túl a régmúlt korok történelmi és régészeti emlékei is bőségesen megtalálhatók itt és közvetlen környezetén. Fokozza az érdeklődést Újhuta levegőjének különleges gyógyhatása. Mind több komfortos szálláshely, kulturált vendéglátó egység várja itt a turistákat. Az „Európai Vaskultúra Útja Magyarországi Állomási” méltán vehetik e helységet soraikba.

A Bükki Üveghuták Múzeum és mőtárgyai

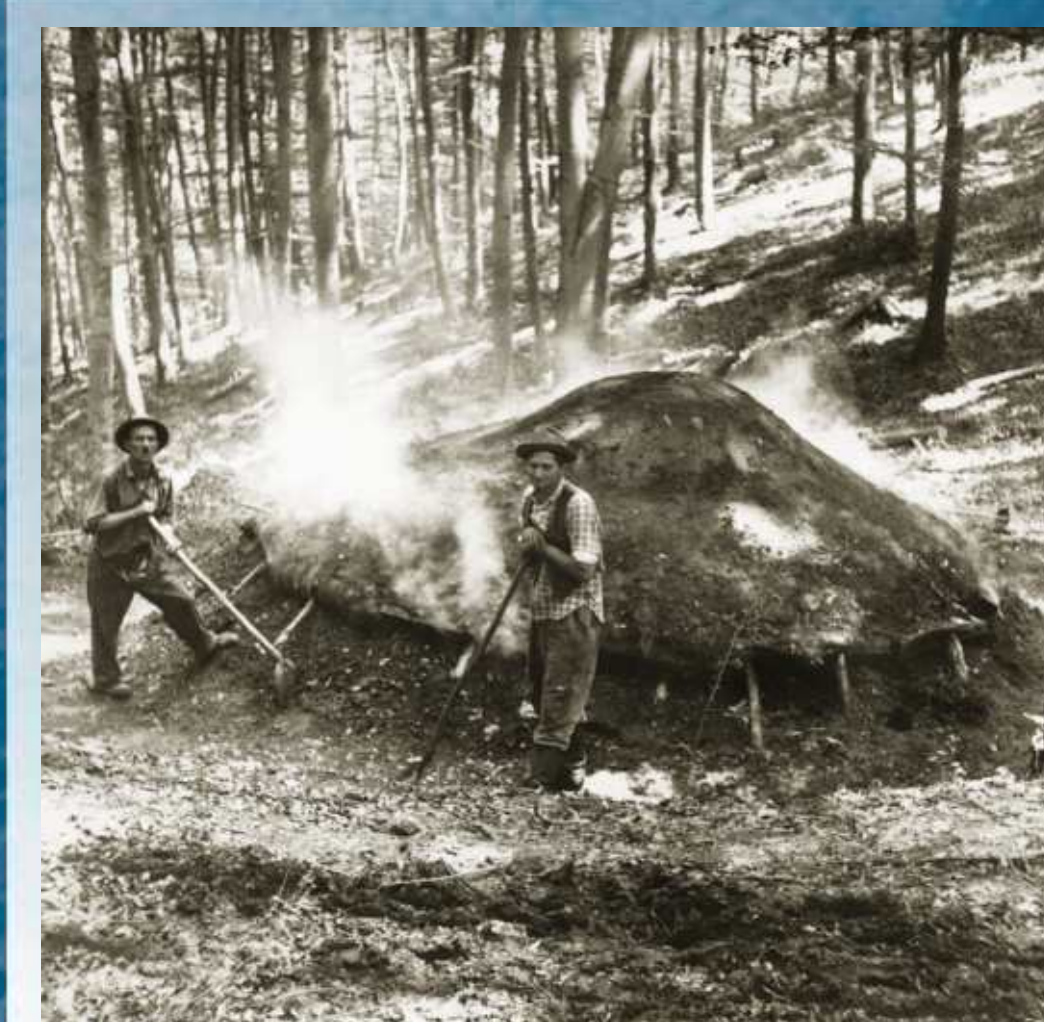
Mészégető boksa

Schusselka Gusztáv üvegyáros családja 1890-ben

Répáshuta lát képe

Szénégetés a Bükkben az 1960-as években

A gyertyánvölgyi üveghuta temetője

